

πρόσωπο) από το φασιστικό καθεστώς, μετανάστευσε σε χώρες της Ευρώπης και εντάχθηκε στις τάξεις της Ισπανικής Επανάστασης, όπου πάλεψε με τη φωτιά και τις λέξεις και δολοφονήθηκε άγρια κατόπιν διαταγών των σταλινικών μετά τα τραγικά επεισόδια του Μάη του 1937.

Συμμετέχοντας στα κοινωνικά και ιστορικά θέματα της εποχής του, ο Μπερνέρι εναντιώθηκε στο δογματισμό, την καθαρολογία (purism) και άλλες αδυναμίες του αναρχικού στρατοπέδου, ασκώντας επίσης κριτική στο μπολσεβίκικο ρεύμα που αγωνιζόταν τότε να κυριαρχήσει πάνω στο εργατικό κίνημα. Ήταν ενεργός αγωνιστής του τύπου εκείνου του αναρχισμού που επιζητούσε τη μαζική συμμετοχή στα κοινωνικά κινήματα και είχε ένα ισχυρό πολιτικό στόχο.

Για τη γενιά μας είναι μια ευχάριστη έκπληξη ότι είχε ήδη προσδιορίσει τα όρια και τις αδυναμίες της ελευθεριακής σκέψης και εκθέτοντας έννοιες

που αποτελούν μέρος των ανησυχιών μας στο πλαίσιο της αγωνιστικής έρευνας για τα εργαλεία εκείνα με τα οποία θα μπορούσαμε να ανακαινίσουμε τη θεωρία μας.

«... οι καλύτεροί μας στοχαστές, από τον Μαλατέστα στον Φάμπρι, δεν ήταν σε θέση να λύσουν τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν, με πολιτικές λύσεις. Η πολιτική είναι ο υπολογισμός και η δημιουργία των δυνάμεων εκείνων που κινούν την πραγματικότητα προς το ιδανικό σύστημα, μέσω των μορφών της κοινωνικής αναταραχής και της συστηματοποίησής της και ό,τι μπορεί να αναταραχθεί από αυτήν, που να είναι ελκυστικό και λογικό ταυτόχρονα σε μια συγκεκριμένη κοινωνική και πολιτική στιγμή. Ένας ενημερωμένος αναρχισμός, έχοντας επίγνωση της ικανότητάς του για αγώνα και δημιουργία, καθώς και των ικανοτήτων των αντιπάλων μας, ένας αναρχισμός που να είναι ρομαντικός στην καρδιά και ρεαλιστικός στον εγκέφαλο, γεμάτος ενθουσιασμό, που να είναι,

επίσης, σε θέση να περιμένει για την καλύτερη ευκαιρία, γενναιόδωρος, να γνωρίζει πότε και πού να παράσχει την υποστήριξή του - με λίγα λόγια, να είναι σε θέση να κάνει καλή χρήση των πλεονεκτημάτων του: αυτό είναι το όνειρό μου και ελπίζω ότι δεν είμαι ο μόνος».

«Διαχωρισμένη από την πολιτική δράση, η αναρχική σκέψη ρίχτηκε στις φιλοσοφίες του τρόπου ζωής ή σε στοχαστικές τελετουργίες προηγούμενων εποχών, έγινε μια υπερβολική άσκηση της ευσπλαχνικής κριτικής εναντίον της βρώμικης πραγματικότητας που δεν ταιριάζει με την ομορφιά των ιδανικών της. Και είδε να περνά από την ιστορία, ενώ διασκέδαζε με μια φιλοσοφική συζήτηση της ανθρωπιστικής ηθικής, ως ένα μικρό επεισόδιό της και όχι αναλαμβάνοντας η ίδια τον κίνδυνο της συμμετοχής σε κοινωνικές συγκρούσεις. Η πολιτική ως διαμεσολάβηση μεταξύ των επιθυμητών στόχων και των πραγματικών κοινωνικών και ιστορικών συνθηκών στις οποίες

σχετικά με τα σοβιέτ ή τη συζήτηση για το κόμμα στο εσωτερικό της Ιταλικής Αναρχικής Ένωσης. Διαμαρτύρεται για την ανωριμότητα και καθιστά σαφείς τις διακρίσεις μεταξύ των ιδεολογικών στοιχείων, θεωρητικών και πολιτικών.

«Αν ο αναρχισμός θέλει να παίξει έναν ρόλο στην ιστορία και να γίνει σημαντικός ιστορικός παράγοντας, θα πρέπει να έχει πίστη στην Αναρχία, ως κοινωνικής πιθανότητας που επιτυγχάνεται σταδιακά. Αν δούμε την Αναρχία ως “θρησκευτικό” σύστημα (όλα τα ηθικά συστήματα είναι από τη φύση τους θρησκευτικά) είναι μια “αλήθεια” που απορρέει από μια κάποια πίστη, και ως εκ φύσεως, είναι εμφανής μόνο σε όσους μπορούν να τη δουν. Όμως, ο αναρχισμός είναι πιο ζωντανός, πιο ολοκληρωμένος, πιο δυναμικός. Πρόκειται για έναν συγκερασμό μεταξύ της ιδέας και της πράξης, μεταξύ του αύριο και του σήμερα. Ο αναρχισμός λειτουργεί με πολύμορφους τρόπους, γιατί αποτελεί μέρος

Ο ιδεολογικός είναι ο τομέας όπου διαμορφώνεται η παραγωγή και η αναπαραγωγή των αξιών, όπου οι αρχές που αποτελούν την αναρχική υποκειμενικότητα έρχονται στην επιφάνεια, σοσιαλισμός και ελευθερία, αλληλεγγύη με τους καταπιεσμένους, αγώνας ενάντια στην αδικία και τα προνόμια, αντιμέτωπος σε κάθε σχέση κυριαρχίας, κλπ. Ο κορμός των βεβαιοτήτων που βασίζεται σε ισχυρές ρίζες που παρέχουν ταυτότητα. Η πολιτική θεωρείται το τραχύ πεδίο της ζωής, της ιστορίας, των κοινωνικών συγκρούσεων, όπου ο αναρχισμός ξεδιπλώνει την ιδεολογία του, μέσα στις συνθήκες και σύμφωνα με τις δυνατότητες της σημερινής κατάστασης, σε ποσοστά αντοχής, που υποστηρίζονται από ενημερωμένες θεωρητικές μελέτες και τακτικές που είναι κατάλληλες στο πλαίσιο των εκάστοτε αγώνων. Ο Μπερνέρι διαθέτει τέτοια στοιχεία λόγου τα οποία όταν διαβάζονται σήμερα χαράσσουν μια διάκριση μεταξύ του τομέα της ιδεολογίας και της θεωρίας, που συνδέει τη διάρθρωση αυτών των

στοιχείων για την επιτυχία της πολιτικής πρακτικής. Μπορούμε λοιπόν να συμπεράνουμε, ότι χωρίς την πολιτική και τη θεωρητική ικανότητα παρέμβασης, η ιδεολογία γίνεται αίρεση και θρησκεία. Αντίθετα, η πολιτική χωρίς ιδεολογία θα γίνει ποσιμπλισμός (possiblism), η τέχνη του να παράγεις συνθήκες με το κόστος των αρχών. Με άλλα λόγια, οπορτουνισμός.

Το πρόγραμμα βρίσκεται στο επίκεντρο των προβληματισμών του σχετικά με τη μαχητική δουλειά. Αντλεί από αυτές τις θεμελιώδεις έννοιες της πολιτικής που υπερασπίζεται για τον αναρχισμό. Γι' αυτόν το πρόγραμμα υπαγορεύει τους στόχους, τις γενικές γραμμές που ορίζουν τη σοσιαλιστική, ελευθεριακή επανάσταση. Αλλά επίσης -και εδώ φαίνεται ολόκληρη η διαφορά στη σκέψη του Μπερνέρι όσον αφορά την πολιτική οντότητα-, δηλώνει την ανάγκη για εφικτούς στόχους σε κάθε δεδομένο σενάριο, ώστε να εργαστούμε βήμα προς βήμα στο

Με τα λόγια του Μπερνέρι:

«Ο βαθμιαίος χαρακτήρας του νομικιστικού και κρατικιστικού σοσιαλισμού είναι παράλληλο προς την αντιπάθεια -αρκετά εμφανές στον Κάουτσκι- για την κατάρτιση ενός σχεδίου για την οικονομική ανασυγκρότηση σε μια σοσιαλιστική κατεύθυνση: ότι η κοινωνική μηχανή είναι τόσο πολύπλοκη, ώστε δεν υπάρχει στοχαστής που να μπορέσει να ανιχνεύσει ποτέ όλα τα κακώς κείμενα και τις προβλέψεις, όλες τις δυνατότητες, είναι αρκετά εμφανές, αλλά (...) αυτό δεν σημαίνει ότι δεν είναι απαραίτητο για τον σοσιαλιστή να υποστηρίξει τη δράση του με ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα, όπως ο επιστήμονας χρειάζεται το φως της υπόθεσής του».

«Αλλά είναι αναγκαίο να γίνει μια διάκριση: ορισμένα προγράμματα φαίνεται να συνοψίζουν το ιστορικό αύριο ως ντετερμινιστικό υπολογισμό του τι θα υπάρξει αύριο και πιστώνονται με ρεαλιστικά προγράμματα, όταν στην

πραγματικότητα είναι απλώς ντετερμινιστικά. Τότε υπάρχουν άλλα προγράμματα που, ενώ υπολογίζουν απερίφραστα την απόδοση των στατιστικών και των εγγενών δυνάμεων, ας μην ξεχνάμε ότι η πιθανότητα ενός συγκεκριμένου αποτελέσματος είναι υψηλότερη - όσο μεγαλύτερη είναι η ανακαίνιση τόσο περισσότερο θα ωθήσει προς τα μπρος τα όρια της προόδου».

Η συζήτηση για ένα πρόγραμμα προϋποθέτει ότι αυτό θα πρέπει να συγκροτηθεί από μια πολιτική οργάνωση. Τα προβλήματα της πολιτικής δράσης συνδέονται άμεσα με την οργάνωση, με τον τρόπο που συνενωνόμαστε προκειμένου να δημιουργήσουμε μια συλλογική δύναμη και να αναπτύξουμε τις πολιτικές εκείνες ικανότητες για να επιτύχουμε ένα πρόγραμμα. Οι διακριτές και διαρθρωμένες οργανωτικές σφαίρες συνδυάζονται με την ταξική πάλη. Συγκεκριμένα, το ζήτημα του οργανωμένου αναρχισμού αντιμετωπίζεται χωρίς φόβο από τον Μπερνέρι στους προβληματισμούς του σχετικά με το κίνημά μας. Οι ιδέες του είναι

μια σαφής συνέχεια των ιδεών των Μαλατέστα και Φάμπρι, δηλαδή των αντιλήψεών τους για την οργάνωση που έγιναν αντικείμενο υπεράσπισης σε διεθνές επίπεδο.

«Εξακολουθεί να υπάρχει στο τραπέζι της συζήτησης το ζήτημα του καταστατικού του κινήματός μας ως κόμματος. Είναι απαραίτητο, γι' αυτό και για άλλα θέματα, να καθορίσουμε την έννοια της λέξης (“κόμμα”), δίνοντάς της μια σαφή έννοια προκειμένου να αποφευχθεί η αιώνια, άχρηστη συζητήσεων υπέρ ή κατά ... Τι εννοούμε με τη λέξη κόμμα; Ποια είναι η σημασία, τα όρια και η αποστολή του;»

«Δεν μπορώ να δω τον κίνδυνο του συγκεντρωτισμού, του αυταρχισμού, που πολλοί βλέπουν σε μια οργάνωση που είναι όλο και πιο σταθερή και συντονισμένη σε συλλογικό επίπεδο, σε επαρχιακό ή περιφερειακό, ομοσπονδιακό επίπεδο. Έχει αποδειχθεί ότι ο μεμονωμένος ή ομαδικός ατομισμός είναι χρήσιμος; Δεν είναι το

κίνημά μας από τη φύση του και εξ ορισμού αντίθετο στην αρνητική επίδραση μιας άσχημα κατανοητής κομματικής πειθαρχίας; Γιατί θα έπρεπε ένα ελευθεριακό κίνημα να αποκρυσταλλώνεται καθώς γίνεται ένα κόμμα και να εκφυλίζεται σε κάποια μορφή αυταρχικού συγκεντρωτισμού, όπως ορισμένοι φοβούνται και προφητεύουν; Πιστεύω ότι πρέπει να συγκεντρώσουμε τις δυνάμεις μας, να ενωθούμε και να συντονιστούμε, αλλά αναγνωρίζω ότι υπάρχουν πολλές αντικρουόμενες θέσεις στο κίνημά μας για το θέμα αυτό (...).».

Δεν είναι δίκαιο να ρίξουμε τις σκέψεις του Μπερνέρι σε κάποιο είδος ομαδικού τάφου, λόγω των πολύ αόριστων εκτιμήσεών του σχετικά με το έργο των Ρώσων αναρχικών, την Πλατφόρμα του 1926, η οποία ενίσχυσε το ρόλο της αναρχικής πολιτικής οργάνωσης στις διαδικασίες για την επαναστατική αλλαγή, την ταξική πάλη. Ο Μπερνέρι επέκρινε σκληρά την πρόταση των Μάχνο και Αρσίνοφ, οι οποίοι προσανατολίζονταν

στη μεταστροφή μεταξύ της παρανόησης και μιας ελιτίστικης αντίδρασης από τις οποίες υπέφερε ο αναρχισμός κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, κάτι που επηρέασε τους πιο δραστήριους αγωνιστές της εποχής εκείνης. Η συμβολή του στο θέμα αυτό έρχεται σε αντίθεση με όλες τις σαφείς και ανοιχτές θέσεις που πήρε, ασχολούμενος με τα ταμπού στην ελευθεριακή σκέψη.

Παρά την αδέξια θέση του στο πλαίσιο των προτάσεων της Πλατφόρμας, ο Μπερνέρι πολέμησε εναντίον των καταχρήσεων και των ανοησιών στο ελευθεριακό στρατόπεδο. Συντάχθηκε με τον αγώνα αρχών για έναν αναρχισμό που να αποκηρύσσει εντελώς «τον σνομπισμό, τον εφηβικό ζαμανφουτισμό, τον ατομικιστικό εγωισμό, τον ακραίο και απελπισμένο μηδενισμό».

«Μην έχετε καμία αμφιβολία - ξέρουμε τι εννοούν τα ατομικιστικά και χαοτικά μυαλά με τον όρο

της δεκαετίας του '30, αυτός τασσόταν υπέρ ενός αναρχισμού που να ήταν αναπόσπαστο τμήμα των μαζών, εργαζόμενου με μαχητικό τρόπο για τα κοινωνικά προβλήματα της εποχής του και προτείνοντας λύσεις σύμφωνα με τις αρχές του και την κατάλληλη τακτική για τις ιστορικές συνθήκες.

«Σε περίπτωση που το αναρχικό κίνημα έχει τις ρίζες του μέσα στο συνδικαλιστικό κίνημα και ευρεία και σοβαρή συμμετοχή στην ταξική πάλη, δείχνει να είναι ένα οργανωμένο σύνολο, με ζωτικότητα και ωριμότητα, το οποίο, με άλλα λόγια, αντισταθμίζει τις αποκλίσεις και την έλλειψη δόγματος (doctrine) ή ελλείψεων τακτικής. Όταν το αναρχικό κίνημα υφίσταται μόνον εκτός των συνδικαλιστικών αγώνων, εμφανίζονται τα ίδια σημάδια αποπροσανατολισμού, τα ίδια φαινόμενα, όπως η βυζαντινική και ερασιτεχνική στάση, τα ίδια συμπτώματα της αδυναμίας ή της πολύ αργής ανάκαμψης».

Αλλά αντί να συζητήσουμε την ουσία της αναρχοσυνδικαλιστικής στρατηγικής σήμερα - που δεν είναι ο σκοπός αυτού του άρθρου- θα θέλαμε να τονίσουμε -όσον αφορά την πολιτική του Καμίλλο Μπερνέρι-, τις ιδέες εκείνες που εξακολουθούν να ισχύουν, παρά το χρόνο που έχει παρέλθει, ιδέες που αξίζει να ακολουθηθούν. Αυτή είναι, για παράδειγμα, η υπόθεση με την απλή, αλλά ισχυρή ιδέα, ότι ο αναρχισμός τροφοδοτείται από τους αγώνες μεταξύ των καταπιεσμένων και μέσα από τα κινήματά τους, ότι είναι από τις εμπειρίες τους που δημιουργήθηκε η ελευθεριακή φιλελεύθερη ιδεολογία.

Στο κείμενο «Ο αναρχοσυνδικαλισμός: αποτυχία ή κρίση» μερικά ενδιαφέροντα ερωτήματα αντικατοπτρίζουν την κατάσταση που επικρατεί σήμερα: «Το πεδίο των συνδικαλιστικών δραστηριοτήτων έχει γίνει το μόνο που επιτρέπει οποιαδήποτε ουσιαστική δραστηριότητα. Ποιος είναι υπεύθυνος για τις υπερβολές του

αναρχοσυνδικαλισμού, για τη μονόπλευρη παρουσίαση απόψεων και τις παραμορφώσεις, από εκείνους που ποτέ δεν θέλησαν να δώσουν στο αναρχικό κίνημα ένα ευρύτερο πεδίο δράσης, μια πιο σύνθετη δυναμική, μια σειρά από μέτωπα μάχης; Μια [αναρχική] εφημερίδα που κυκλοφόρησε στο Παρίσι θα μπορούσε απλώς να κυκλοφορήσει εύκολα και στη Νέα Υόρκη και σχεδόν τίποτα δεν θα αλλάξει. Είναι σε αυτό το φαινόμενο που μπορεί κανείς να ανιχνεύσει ένα από τα χειρότερα συμπτώματα του λεγόμενου “καθαρού” αναρχισμού».

Είναι απολύτως αποδεκτό και μπορεί να είναι χρήσιμο σε μια συγκεκριμένη, υγιή αυτοκριτική για ανταλλαγή ή έκφραση απόψεων, το «συνδικαλιστικό κίνημα» με οποιοδήποτε άλλο κοινωνικό κίνημα σήμερα. Τα συνδικάτα είναι μέρος ενός τεράστιου κοινωνικού ανταγωνισμού, όπου σχηματίζονται οι διάφορες οργανώσεις λαϊκής αντίστασης και όπου η ταξική πάλη αναπτύσσεται στους διάφορους τομείς του - την

οικονομική, πολιτική και ιδεολογική-πολιτιστική. Όντας μέρος των αγώνων των καταπιεσμένων τάξεων, είναι απολύτως απαραίτητο για τη δράση μας, αν θέλουμε ποτέ να εξασφαλίσουμε ότι οι ελευθεριακές απόψεις προοδεύουν κάτω από συγκεκριμένες, πραγματικές συνθήκες.

«Ο αναρχισμός είναι ο ταξιδευτής που περπατά στα μονοπάτια της ιστορίας, και αγωνίζεται μαζί με τους ανθρώπους όπως αυτοί είναι, με βάση τις λίθους που παρέχουν οι καιροί γι' αυτόν».

***Το κείμενο δημοσιεύτηκε στην αναρχική κομμουνιστική ιστοσελίδα της Βραζιλίας**
<http://www.vermelhoenegro.co.cc> τον

Σεπτέμβρη του 2011. Το ίδιο διάστημα δημοσιεύτηκε και εδώ:

<http://www.anarkismo.net/article/20481>

Ελληνική μετάφραση: Ούτε Θεός-Ούτε Αφέντης, Μελβούρνη, Γενάρης 2016.

αναρχική ιστορία

αναρχικό κίνημα

επαναστατικό κίνημα

